„BUCOVINA LITERARĂ”, SPAŢIU AL AFIRMĂRII EXPRESIEI IDENTITARE

ALEXANDRU-OVIDIU VINTILĂ

„Bucovina literară”, A Space of Affirming the Identity Expression

(*Abstract*) [*]

In the study “«Bucovina literară», a Space of Affirming the Identity Expression” we propose to clear the aspects relating to the complicated way that the publication that appeared at Cernauti in 1940 have had untill the present. We used the collection of the revue and the texts of literary history signed by Dimitrie Vatamaniuc and Ion Filipciuc. This is why, for many years, everybody wrongly believed that this publication was published for the first time in 1941. In addition, our demarche sustains the 75th anniversary of the revue that always promoted the regional spirituality. We wrote about the first series, but also about the second one. The conclusion is that “Bucovina literară” has followed a belief, sustaining the identity, the specific and maximal values, as Mircea Eliade said.

Keywords: revue, spirituality, values, Bucovina, publication.

Într-o lume în care pseudo-paradigma bazată pe ideea simplificării estetice câştigă tot mai mult teren, când resimţim pregnant confuzia valorilor, „Bucovina literară” şi-a propus să promoveze specificitatea culturii bucovinene, parte a spiritualităţii româneşti. Asta, bineînţeles, fără a neglija literatura de pretutindeni şi fără a ne enclaviza, căzând în capcana provincialismului, searbăd şi lipsit de suflu, precar stilistic. Din acest motiv, este necesar să medităm cât mai profund asupra unei astfel de problematici.

Referindu-se la literatura română în general, scriitorul Gheorghe Crăciun afirma răspicat: „Astăzi aproape toată lumea vrea să scrie americăneşte, minimalist, autist şi cât mai cinic”. Tot el preciza, în continuare, că: „După decenii de comunism şi ideologie, reacţia e poate de înţeles. Dar ea nu reprezintă şi o condiţie necesară şi suficientă pentru conturarea unei identităţi pe măsura amplitudinii şi potenţialităţilor spiritului autohton, pe care să ne-o putem asuma fără complexe”.

[*] Traducere: Alexandru-Ovidiu Vintilă.

Analele Bucovinei, **XXVII**, *2* (55), p. 581–586, Rădăuţi – Bucureşti, 2020

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)

Kant, gânditorul german a cărui operă în integralitatea sa a fost tradusă de un bucovinean, filosoful şi sociologul Traian Brăileanu, profesor al universităţii cernăuţene în perioada interbelică, a formulat, în *Critica facultăţii de judecare*, maxima de a gândi în concordanţă cu tine însuţi, imperativ, spunem noi, semnificativ în contextul a ceea ce susţineam mai sus. Evident, în ceea ce ne priveşte, importante sunt şi celelalte maxime enunţate de filosoful de la Königsberg: de a gândi independent şi de a gândi din punctul de vedere al celuilalt. Astăzi, poate mai mult ca oricând, adoptarea unei gândiri largi, a unei filosofii a deschiderii reale, a dialogului în sensul unei întrepătrunderi autentice de idei, înseamnă, şi nu doar pentru noi, o regulă de aur. Dar pentru a putea să o urmăm, se impune, în primul rând, să aflăm cine suntem noi cu adevărat. Aşadar, definirea de sine, adică identitatea, reprezintă primul pas pe care trebuie să ni-l asumăm pentru a limpezi apele.

Comunicând în chip personal şi, implicit, exprimându-ne identitatea, atenţi la ceea ce suntem, ne validăm în acest teritoriu larg al culturii române şi nu numai.

Încă de la înfiinţarea revistei „Bucovina literară”, menţionează Mircea Grigoroviţă, s-a urmărit strângerea rândurilor scriitorilor bucovineni, s-a căutat crearea unor condiţii favorabile pentru activitatea lor şi, de asemenea, s-a încercat ca aceştia să se cunoască mai bine şi astfel să se creeze o emulaţie în adevăratul sens al cuvântului.

Dacă ar fi să rememorăm traseul parcurs de „Bucovina literară”, nu putem ignora faptul că revista a văzut lumina tiparului continuând o tradiţie ale cărei repere pornesc din secolul al XIX-lea, de la „Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina” sau „Aurora Română”. Acestea au fost succedate de „Junimea literară” şi, mai târziu, de „Iconar”. În 1940, din păcate, cultura română în Bucovina a înregistrat un recul, refugiul dureros din acest an dezbinând şi împrăştiind în toate părţile ţării rămase libere grupul scriitorilor bucovineni, cei mai mulţi dintre aceştia stabilindu-se în Bucureşti. Revenirea administraţiei româneşti în nordul Bucovinei, în frământatele zile ale verii lui 1941, îi face pe unii dintre refugiaţi să se întoarcă acasă, ceilalţi rămânând pe front sau în locurile de adopţie. Scriitorii care au revenit pe pământurile natale s-au grupat, aşa cum se ştie, în jurul Societăţii Scriitorilor Bucovineni, activând la Cernăuţi. Aici este fondat ziarul „Bucovina” din iniţiativa ministrului Propagandei Naţionale şi a unui grup de tineri bucovineni, data de naştere a ziarului fiind 14 iulie 1941, exact când s-au împlinit trei săptămâni de la reîntoarcerea refugiaţilor în localităţile pe care le părăsiseră după 28 iunie 1940. În subsidiar se pregătea şi înfiinţarea unui supliment literar, ceea ce s-a şi întâmplat în 1942.

În sfârşit, în paginile „Bucovinei literare” au publicat: Mircea Streinul, Traian Chelariu, George Drumur, Teofil Lianu, George Voevidca, Nicolae Tcaciuc Albu, E. Ar. Zaharia, Constantin Loghin, Dragoş Vitencu ş.a. – cu toţii personalităţi recunoscute ale Ţării Fagilor.

Pe de altă parte, publicaţia cernăuţeană a găzduit şi numeroase debuturi literare, tinerii promovaţi confirmându-şi valoarea în timp. De exemplu, Dimitrie Vatamaniuc, cunoscutul eminescolog, debutează în „Bucovina literară”.

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)

Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Al. Brătescu-Voineşti, Radu Gyr sau Nichifor Crainic sunt nume care au participat la diverse întruniri desfăşurate în cadrul Cercului literar „Bucovina literară”, devenit societate legală în mai 1942. Cu toate eforturile celor enumeraţi, dar şi ale altora, „Bucovina literară” îşi va întrerupe activitatea în 1944.

Publicaţia omonimă care vede lumina tiparului în prezent, însă la Suceava, încearcă să redea scopul primei serii a revistei, acela de a promova literatura autentică din Bucovina şi de oriunde, ajungând la peste 300 de apariţii.

„Bucovina literară”, care fiinţează la Suceava, este fără doar şi poate un veritabil spaţiu al afirmării expresiei identitare atât de necesare astăzi şi întotdeauna.

După ce am sărbătorit, în anul 2017, în primăvară, 150 de ani de existenţă neîntreruptă a „Convorbirilor literare”, a sosit timpul să ne bucurăm şi de împlinirea a şapte decenii şi jumătate de la întemeierea revistei „Bucovina literară”. Asta tot în 2017, însă în toamnă.

Dimitrie Vatamaniuc, dar şi Ion Filipciuc susţin, în cunoştinţă de cauză, după ce au cercetat arhivele existente, că putem vorbi strict despre titulatura „Bucovina literară” începând cu data de 14 septembrie 1942, când Suplimentul literar al cotidianului „Bucovina” din Cernăuţi îşi schimbă denumirea. Aşadar, „Bucovina literară” va lua locul „Suplimentului literar”, continuând să vadă lumina tiparului în corpul ziarului „Bucovina”, fără o numerotare a paginaţiei distinctă, ci de interior, 5-6-7-8, fără un colontitlu propriu. De remarcat totuşi că sintagma „Bucovina literară” de pe fronton este imprimată cu cerneală albastră.

Drumul sinuos înregistrat până să ajungă „Bucovina literară” o publicaţie cu adevărat independentă începe să devină tot mai limpede odată cu data de 5 octombrie 1942, când în ziarul „Bucovina”, an II, nr. 390, va apărea „Bucovina literară. Supliment”, cu următorul marcaj: „anul II, nr. 28”. Dimitrie Vatamaniuc va concluziona, tocmai pentru a nu se mai face confuzii cu privire la anul în care s-a întemeiat „Bucovina literară”, că aceasta se înfiinţează la Cernăuţi, în 5 octombrie 1942. Ulterior, la 11 ianuarie 1943, va deveni publicaţie literară independentă, cu apariţie paralelă în ziarul „Bucovina”. De această dată, frontonul poartă inscripţia „«Bucovina literară». Supliment săptămânal. Apare cu concursul Societăţii Scriitorilor Bucovineni”, fără a se specifica componenţa colegiului redacţional şi fără vreo menţiune cu privire la adresa redacţiei. În publicaţia cernăuţeană se va titra doar faptul că este vorba despre numărul 35, anul III, din ziua de luni, 11 ianuarie 1943.

În sfârşit, după o punere pe tapet în detaliu a parcursului istoric al Bucovinei literare”, unde demonstrează că publicaţia etalon a literaturii bucovinene nu a apărut sub nicio formă în 1941, cum s-a crezut o bună perioadă de timp, Dimitrie Vatamaniuc va preciza: „La capătul acestor însemnări încărcate de cifre şi numere rămâne stabilit că «Bucovina literară» se înfiinţează la Cernăuţi în paginile ziarului «Bucovina», în 5 octombrie 1942, iar din 11 ianuarie 1943 este publicaţie literară independentă, cu apariţie paralelă în ziarul «Bucovina». Cele două publicaţii înscriu o perioadă nouă în literatura din Bucovina, în continuarea celei din perioada interbelică”.

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)

O altă dată, deloc de neglijat din istoria „Bucovinei literare”, este 21 februarie 1943. Acum va deveni mai consistentă, mai diversă, îmbunătăţindu-şi, totodată, ţinuta grafică şi primind un coloncifru propriu: 1-2-3-4-5-6-7-8.

Prima serie a „Bucovinei literare” va ieşi de sub tipar pentru ultima oară duminică, 19 martie 1944, având imprimat pe fronton „anul IV, nr. 94”. Aşadar, o primăvară tristă pentru literatura română din Bucovina şi nu numai pentru aceasta. România va înregistra din nou, după momentul 1940, pierderi teritoriale masive. Caracterul antiuman al totalitarismului începea să prindă contur.

Una peste alta, cum am arătat deja, actuala „Bucovina literară” se revendică de la suplimentul omonim din ziarul „Bucovina”, cotidian politic dispus să publice literatură. Prin urmare, începând cu nr. 19 din 3 august 1941 se va rezerva literaturii, în ziarul „Bucovina”, o pagină intitulată „Duh şi slovă”. George Drumur, Traian Chelariu şi Mircea Streinul, scriitori reprezentativi pentru spaţiul bucovinean, vor fi primii care vor fi publicaţi cu câte o poezie în pagina literară a ziarului menţionat. Din 6 noiembrie 1941, „Duh şi slovă” îşi schimbă denumirea în „Artă şi literatură”, pentru ca imediat să se opereze o inversiune, şi să devină „Literatură şi artă”.

Cunoscutul istoric literar Dimitrie Vatamaniuc afirmă: „Pagina «Literatură şi artă» se publică număr de număr în noiembrie–decembrie 1941, apoi în ianuarie–decembrie 1942, ianuarie–decembrie 1943 şi ianuarie–martie 1944, după care nu mai apar decât două numere şi ziarul îşi încetează apariţia, la noua ocupare a Bucovinei de Nord şi a Basarabiei de către Uniunea Sovietică. În această perioadă, sunt puţine numere când nu se publică pagina literară şi numai atunci când prezentarea evenimentelor politice ocupă întreg spaţiul numerelor respective. Se cuvine remarcat că «Bucovina», cotidian politic, acordă, şi în acele condiţii, mare atenţie literaturii. Nu întâlnim un exemplu asemănător în presa românească din acei ani”.

În acelaşi timp cu pagina „Literatură şi artă”, din 5 aprilie 1942, cotidianul cernăuţean va tipări un „Supliment literar”. De acum datează sintagma: „Apare cu concursul Societăţii Scriitorilor Bucovineni”. Practic, întocmai cum am arătat deja, de la acest „Supliment literar” care îşi va schimba, ceva mai târziu, denumirea în „Bucovina literară” se revendică şi actuala revistă care va apărea, în serie nouă, la Suceava, imediat după decembrie 1989.

De remarcat că o reală deschidere a avut „Bucovina” şi „Bucovina literară” şi către tineri. Aici au publicat, aflaţi fiind la început, cum am mai spus, de altfel: Dimitrie Vatamaniuc, viitorul important eminescolog român, membru de onoare al Academiei Române; poetul Nicolae Tăutu; prozatorul George Sidorovici; Dimitrie Păcurariu, cel care avea să devină un respectat istoric şi critic literar, profesor universitar la Bucureşti; Gruia Bodnărescu sau Dragoş Vicol, ambii poeţi şi prozatori cunoscuţi în spaţiul bucovinean.

În mod cert, „Bucovina literară” a reprezentat un moment de reviriment al literelor româneşti din Ţara Fagilor. De menţionat că George Drumur este cel care a fost prim redactorul „Bucovinei literare” din anii ’40.

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)

Mai amintim că la Cernăuţi, în acel răstimp, s-a înfiinţat Cercul „Bucovina literară”, care a organizat, la 15 august 1943, „Sfatul scriitoricesc de la Putna”. Invitaţii la eveniment, „scriitori şi ziarişti români din întreaga ţară”, au fost primiţi la Cernăuţi, pe 14 august, la sediul Cercului „Bucovina literară”, din strada General Mircescu nr. 8. „Ţin comunicări: Augustin Z. N. Pop, Aurel Vasiliu, Gh. Noveanu, Sergiu Matei Nica, Ion Munteanu, G. Bugarin, iar llie Mandiuc redactează un referat despre activitatea scriitorilor bucovineni. «Sfatul scriitoricesc de la Putna» întocmeşte şi un program pentru activitatea viitoare, în zece puncte, din care reţinem: întocmirea unei antologii din lucrările scriitorilor căzuţi pe fronturile de luptă, susţinerea prin toate mijloacele a scriitorilor în activitatea creatoare, sprijinirea creaţiei originale, cu restrângerea traducerilor. Se adoptă propunerea ca «Sfatul scriitoricesc» să se ţină la Putna în fiecare an în 15 august. Nu se va întâmpla. «Sfatul scriitoricesc de la Putna» din august 1943 va fi primul, dar şi ultimul care se va ţine”, arată Dimitrie Vatamaniuc. Din articolul „Reportaj cu «Bucovina literară» de gât”, al lui Ion Filipciuc, aflăm că în *Cartea de aur* a Mănăstirii Putna au semnat: Tit, Mitropolitul Bucovinei; general C. I. Dragalina, guvernatorul Bucovinei; dr. Radu Capril; preotul basarabean Vasile Ţepordei; Gavril Pop (Braşov); Grigore Bugarin (Banat); I. Fortunescu (Craiova); I. Valerian, membru al Societăţii Scriitorilor Români din Bucureşti. Vor figura în *Carte* şi cernăuţenii: Ilie Mandiuc, Iulian Vesper, Nic. N. Munteanu, Augustin Z. N. Pop, Nicolae Tăutu, Ion Munteanu, Viorel Şuluţiu, Dragoş Luţa, George Drumur ş.a.

Seria nouă a „Bucovinei literare” a apărut în ianuarie 1990, iniţiativa aparţinând unui grup de scriitori suceveni, catalizatorul fiind criticul literar Mihail Iordache. În editorialul primului număr al publicaţiei, serie nouă, se aduce la cunoştinţa potenţialilor cititori şi, în general, a celor interesaţi, că „Bucovina literară” îşi propune să valorifice, în contextul spiritualităţii româneşti, tradiţiile istorice, literare şi lingvistice ale scriitorilor din partea de nord a ţării, timbrul specific bucovinean. De asemenea, refuzul de a se închide între hotarele unui provincialism anacronic este cât se poate de ferm. Ideea unei deschideri în consens cu cerinţele contemporaneităţii s-a conturat încă din primele numere ale acestei noi serii a „Bucovinei literare”. Pe lângă condeierii bucovineni, sunt publicaţi autori din toate colţurile ţării, dar şi din literatura universală. Apar traduceri din mari scriitori europeni şi de pe cuprinsul întregii lumi, precum şi foarte multe recuperări. Practic, în toţi aceşti ani de după decembrie 1989, în „Bucovina literară” s-au regăsit, fiind readuse în actualitate, aproape toate, dacă nu chiar toate numele importante care au activat în spaţiul cultural bucovinean. Nici tinerii nu au fost neglijaţi de redactorii revistei, aceştia apărând mereu în cuprinsul publicaţiei literare bucovinene.

De-a lungul timpului scurs de când apare seria nouă, revista a fost condusă de: Mihail Iordache, Marcel Mureşeanu, Mircea A. Diaconu, Ion Beldeanu, Constantin Arcu. Până nu demult, revista avea un director, Carmen-Veronica Steiciuc şi un redactor-şef, Alexandru-Ovidiu Vintilă. Până acum, revista a ajuns la

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)

numărul 343, fiind finanţată de Consiliul Judeţean Suceava, în caseta redacţională, în dreptul conducerii, apărând doar funcţia de redactor-şef, aceasta fiind ocupată de Alexandru-Ovidiu Vintilă.

Parcurgând colecţia „Bucovinei literare”, fie că este vorba de seria din 1942, fie de cea nouă, de după decembrie 1989, ne dăm seama că mereu şi-a propus să cultive, potrivit formulei lui Mircea Eliade, „valorile maxime şi specifice”.

BDD-A32661 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:46 UTC)